

Çalışmayla başarıyı buluşturan adam: ALİ FUAT BAŞGİL

Refahiye'nin Çardaklı Dağı yamacına yaslanmış Horon köyüne yerleşen taburdan bir manga asker karlı dağlardan sal ile nöbetleşe bir hasta taşıyor.

Çalışmak için müsait gün ve saat bekleme. Bil ki her gün ve her saat çalışmanın en müsait zamanıdır.

Refahiye'de bulunan Kolordu merkezindeki revire ulaştırıyorlar hastayı. On iki gün sonra kendine gelen hasta, artık ayağa kalkabiliyor ve pencere önünden dışarıları seyredebiliyor. Bir gün yine pencereden bakarken bir şey dikkatini çekiyor. Pencerenin önü, Kolordu hayvanlarının yüklenip boşaltıldığı genişçe bir meydan. Havadan fırsat bulunca o meydana bir sürü kadın geliyor bir şeyler topluyor. Ne topladıklarını göremiyor, fakat iyice meraklanıyor. Biraz daha iyileşip dışarı çıkmaya başlayınca ilk işi bunu öğrenmek oluyor. Bir de ne görsün? Topladıkları hayvan gübrelerindeki erimemiş yem taneleri değil mi? Kadınlardan birine soruyor:

-Tavuklara mı topluyorsunuz?

-Tavuk mu kaldı hey oğul! Onları öğütüp çorba, ekmek yapıyoruz. Bu olayı yaşayan Ali Fuat Başgil "içinde bulunduğumuz durumu bir kez daha anladım," der ve şunları ekler. "İşte bu memleketin evlatları cephelerde taşlı bulgur yerken gerilerdeki anaları da hayvan tersinden yem taneleri toplayıp yediler. Bugünkü Türkiye böyle bir milli fedakârlık ve mahrumiyet üzerine kuruldu."¹

1914 Ağustos'unda Çarşamba ve Samsun'dan güle oynaya ilk katile olarak giden on beş gençten 1919'un başında sadece üçü geri dönebilmmişti cepheden. İşte onlardan biri de Ali Fuat Başgil'di.

Ali Fuat Başgil, 1893 yılında Samsun'un Çarşamba ilçesinde dünyaya gelir. Babası Halis Şükrü Efendi, annesi Makbule Hanım'dır. Kendi ifadesine göre, seferberlikte iki kardeş de asker olur. Yaşlı babası, harbin ikinci senesi başında Hakk'ın rahmetine kavuşur. Annesi ise kederinden yataklara düşer. Evde genç bir kız kardeşi kalır. İlkokulu Çarşamba'da, okuyan Başgil, ortaokulun ilk yıllarını İstanbul'da okur. I. Dünya Savaşı'nın çıkması nedeniyle eğitimini yarıda keser ve Kafkas Cephesine gider. Yedek subay sıfatıyla dört yıl Kafkas Cephesinde savaşır. İstanbul'a döndükten sonra eğitime devam etme ile ticarete atılma arasında tereddüt yaşar. İlmine ve ferasetine güvendiği kişilerle istişaresi sonucu, okumaya devam kararı verir. Bu kararında, eski müderrislerden Şevket Efendi etkili olur. Şevket Efendi, Ali Fuat Başgil'e, "tahsilini tamamlaması gerektiği, hayatının her aşamasında tüccar olabileceği, fakat okuma çağının geçmesi halinde, bu devrenin bir daha ele geçmeyeceği" nasihatinde bulunur. Başgil, yarım kalan tahsilini tamamlamak üzere 1920'nin başlarında Paris'e gider ve geri kalan eğitimini Paris Buffone Lisesi'nde tamamlar. Bu liseyi bitirdiğinde yirmi sekiz yaşındadır. Yükseköğrenimine de orada devam eder. Grenoble Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirir (1925) sonra doktorasını Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde yapar (1928). Başgil, bütün zamanlarını en

¹ Bkz. Ali Fuat Başgil, **Yakın Maziden Hatıra Kırıntıları**, Yağmur Yayınları, s. 69-70.

verimli şekilde değerlendiren bilinçli ve çalışkan bir kişiliğe sahiptir. Bu süreçte o, Paris Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü ile Paris Siyasi İlimler Merkezi'ni de bitirir. Ayrıca Lahey Devletler Hukuku Akademisi'nin derslerine devam edip, buradan da mezun olur. Ali Fuat Başgil 1929 yılında 36 yaşında üç fakülte, bir yüksekokul diploması ile hukuk doktoru olarak ülkesine döner.²

Kendini hukuk, siyaset ve fikir sahalarında yetiştirmiş olan Ali Fuat Başgil, İstanbul Üniversitesinde uzun süre Anayasa Hukuku dersleri okutur. Hatay'ın bağımsızlığa kavuşmasından sonra 1937'de Hatay Cumhuriyeti'nin anayasasını o hazırlar. Türkiye'de ilk defa iş hukuku derslerini o koyar ve okutur. 1931'de doçent, 1932'de profesör, 1939 yılında da ordinaryüs profesör unvanını alır.

Ali Fuat Başgil, 27 Mayıs 1960 askeri darbesinden sonra Milli Birlik Komitesi tarafından demokrasiyi savundukları için üniversitelerden uzaklaştırılan 147'ler listesinde yer alır. Demokrat Parti lehine propaganda yaptığı suçlamasıyla yargılanır. Bir yıl sonra Milli Birlik Komitesi'nin 147'lerin tekrar üniversiteye dönebileceklerine dair çıkarttıkları kanuna rağmen üniversiteye dönmez. 10 Nisan 1961'de de kendi isteği ile emekliye ayrılır. Ali Fuat Başgil emekli olduktan kısa bir süre sonra politikaya atılır. 15 Ekim 1961 seçimlerinde AP listesinden bağımsız Samsun Senatörü seçilir. Bu süreçte cumhurbaşkanlığına adaylığını koyar, ancak 27 Mayıs'ı savunan çevrelerin tepki ve baskısı yüzünden cumhurbaşkanlığı adaylığından ve senatörlükten istifa etmek zorunda kalır. 1962'de İsviçre'ye giderek Cenevre Üniversitesi'nde Türk Tarihi ve Dili Kürsüsünde ders okutur. 1965 seçimlerinde Adalet Partisi'nden milletvekili seçilerek tekrar parlamentoya girer. Anayasa Komisyonu başkanlığı yapar. 17 Nisan 1967'de vefat eder. Kabri Üsküdar/İstanbul, Karacaahmet Mezarlığı Çiçekçi Durağı karşısındadır.

Ali Fuat Başgil ilmi haysiyet ve vakarını koruyan bir bilim adamıydı. Her zaman doğruları çekinmeden söyleyen, hatta bu uğurda hapse girmeyi bile göze alabilen birisiydi. Ali Fuat Başgil hayatı boyunca birçok eser kaleme aldı. Ancak onlar içinde "Gençlerle Başbaşa" adlı eserinin apayrı bir yeri ve önemi vardır. Hayatı boyunca öğrendiklerine kişisel tecrübelerini de ekleyerek bu eserle gençlere rehberlik etmek ister. Bu kitabında gençlerin başarıya ulaşmasını engelleyen faktörlerin başında tembellik ve kötü arkadaşın geldiğini anlatır. Tembellik ve kötü arkadaşı gençler için birer düşman olarak niteler. Yine bu eserinde başarıya ulaşmanın püf noktalarını ortaya koyar. Terbiyenin öneminden, ruh ve karakter üzerindeki etkisinden bahseder. Ayrıca verimli çalışmayla ilgili gençlere somut bilgiler verir.³

Ali Fuat Hoca 74 yıllık ömrünün ardında çok sayıda önemli eser bıraktı. Kaleme aldığı diğer eserlerinden bazıları şunlardır:

Esas Teşkilat Hukuku Dersleri, 3 cilt, 1940.

Cihan Sulhu ve İnsan Hakları, 1948.

Türkçe Meselesi, 1948.

Gençlerle Başbaşa, 1949.

Din ve Laiklik, 1954.

² Ali Fuat Başgil, **Gençlerle Başbaşa**, s. 7-8; Arif Aşçı, **Ali Fuat Başgil Bibliyografyası**, s. VIII-IX.

³ A. Selçuk Özçelik, "Ali Fuat Başgil" Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 5, s. 128-130.

Vatandaş Hak ve Hürriyetlerinin Korunması ve Anayasamızın Eksiklikleri, 2 cilt, 1960.

Ali Fuat Başgil denince, bütün engellere ve imkânsızlıklara rağmen yılmayan bir azim ve beraberinde gelen büyük başarılar akla gelir. Ali Fuat Başgil'in yaşı ilerlemesine rağmen Fransa'ya gidip önce lise, ardından Hukuk, Felsefe ve Siyaset eğitimini tamamlayıp doktorasını da yaparak ülkeye dönmesi örnek alınacak büyük bir başarı öyküsüdür. O, milletini çok seven; milletinin yükselmesini, refah ve mutluluğa ulaşmasını, hukuka dayalı olarak gelişmesini arzulayan, Doğu ve Batı kültürünü iyi tanıyan, engin bir hukuk, siyaset ve fikir adamıydı. Aynı zamanda milletinin geçirmiş olduğu badireleri ve içinden geçtiği süreci çok iyi tahlil ediyor ve biliyordu.

Ali Fuat Hoca, milli ve dini değerlere son derece bağlı bir kimseydi. Bu bağlamda bir taraftan Türkçe'nin safiyetini bozan kelime uydurmacılarına şiddetle karşı çıkar, diğer taraftan dinde reform isteyenlerin İslam'ın temel esaslarını bilmeyen onları cahiller olduğunu söyler. Aslı bozulmuş olan mevzularda ferorm yapılabileceğini, hâlbuki İslam'ın Kur'an ve sünnet gibi sapasağlam iki kaynağının bulunduğunu dolayısıyla İslam'da reform olamayacağını savunur. Yalnız bugünkü içinde bulunduğumuz durumlardan kurtulmamız için yeni içtihatların yapılabileceğini, onun için de İmam-ı Azam gibi müçtehitlere ihtiyacımız olduğunu ifade eder. Ayrıca İslam dünyasının en önde gelen din âlimlerinden bir "Diyamet şurası" kurularak onların yapacağı içtihatlarla dini problemlere bir çözüm bulunabileceği önerisinde de bulunur.⁴

Mücadeleci bir ruha sahipti. Siyasilerin 1960 darbesiyle üniversiteden uzaklaştırmaları sonucu, 1961 seçimlerinde senatör seçilerek hizmet mücadelesini siyasi alanda sürdürdü. Cumhurbaşkanlığına aday olmasından dolayı baskı görenek bu alanda da önü kesilmek istendi, ancak pes etmedi. Yurt dışına çıkarak Cenevre Üniversitesi'nde Türk Tarihi ve Türk Dili Kürsülerinde hizmetlerine devam etti.

Ali Fuat Başgil'in yaptığı hizmetler Türk milletinde karşılıksız kalmadı. Bu millet onu unutmadı. Her yıl adına sempozyumlar düzenlenerek, çeşitli okul, köprü, fakülte, kampüs, durak, mahalle gibi yerlere adını vererek onu yaşatmaktadırlar.

⁴ Ali Fuat Başgil'den **Mektuplar**, (Haz.: Müşerref Özdemir- Nazif Güner), s. 128-130.

KAYNAKÇA

Ali Fuat Başgil, **Gençlerle Başbaşa**, Yağmur Yayınları, (22. Baskı) İstanbul, 1988.

Ali Fuat Başgil, **Yakın Maziden Hatıra Kırıntıları**, Yağmur Yayınları, (2. Baskı), İstanbul, 2012.

Ali Fuat **Başgil'den Mektuplar**, (Haz.: Müşerref Özdemir- Nazif Güner), Yayınları (1.Baskı), İstanbul, 2007.

A. Selçuk Özçelik, “**Ali Fuat Başgil**” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C 5, 1992.

Arif Aşçı, **Ali Fuat Başgil Bibliyoğrafyası**, Kubbealtı Neşriyatı, (I. Baskı), İstanbul, 2000.